

ВОЛОНТЕРСТВО У ЛЬВІВСЬКІЙ ГРОМАДІ: ДИНАМІКА, ПОТРЕБИ, МАЙБУТНЄ

Львів 2023

ІНСТИТУТ
МІСТА

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Дослідження ініційоване та проведене КУ Інститут міста за підтримки проекту Ради Європи “Зміцнення стійкості демократичних процесів через громадську участь під час війни та післявоєнний період” та програми “Польська допомога в цілях розвитку” Міністерства закордонних справ Республіки Польща.
Відповідальність за зміст матеріалу несе лише КУ Інститут міста.
Дослідження проводилося протягом листопада 2023 року.

Автори дослідження:

Розробка методики, збір якісних даних, аналіз, написання звіту:
Дарія Сало, аналітикиня КУ Інститут міста

Методична підтримка:
Ольга Гвоздік, експертка проекту Ради Європи “Зміцнення стійкості демократичних процесів через громадську участь під час війни та післявоєнний період”

Передмова	5
Методологія дослідження	6
1 Динаміка волонтерського буття в розрізі часу і простору	7
1.1 “Я не можу стояти осторонь”. Зародження і активізація волонтерського руху	7
1.2 “Ми закінчуємося”. Вигорання діючих волонтерів	7
1.3 Конфлікт «фронту» і «тилу»	7
1.4 Дилема «волонтерство vs оплачувана робота»	8
1.5 Згасання зовнішньої підтримки	9
2 Актуальні потреби волонтерського сектору	10
2.1 Матеріальна підтримка	10
2.2 Юридична підтримка	11
2.3 Психологічна підтримка	12
3 Проблематика залучення до волонтерської діяльності	13
3.1 Промоція волонтерства та інформаційні кампанії	13
3.2 Пропозиція вигоди	14
3.3 Залучення інституцій	14
Висновки та рекомендації	17
Додаток 1. Гайд для фокус-груп та глибинних інтерв'ю	18
Додаток 2. Анкета відбору респондентів	19

Волонтерський рух є рушієм суспільних змін та важливою ланкою для формування громадянського суспільства в Україні. Початок повномасштабного вторгнення росії на територію України став точкою активізації громадянського суспільства і приводом для багатьох українців розпочати або повернутися до волонтерської діяльності. Велика частина активної громадськості активізувала волонтерські напрямки, зокрема: допомога Збройним Силам України, Силам територіальної оборони Збройних Сил України, внутрішньо переміщеним особам тощо. Відтоді минуло майже два роки, і багато волонтерів, які продовжують свою діяльність, стикаються з гострими проблемами, що перешкоджають і ускладнюють їх діяльність: відтік кадрів, вигорання, необхідність обирати між волонтерством і оплачуваною працею, згасання зовнішньої підтримки з боку держави, громади, бізнесу та інших партнерів.

В грудні 2022 року Львівська міська рада затвердила Програму підтримки розвитку волонтерського руху Львівської міської територіальної громади на 2023–2025 роки¹. Ця програма передбачає потужний розвиток волонтерської діяльності та перетворення її у постійно діючий рух, а також підтримку зусиль активної громади у різних напрямках волонтерства. Фінансове забезпечення даної програми реалізовувалося за рахунок позабюджетних коштів.

Задля актуалізації потреб, викликів волонтерського середовища у Львівській громаді було зініційовано проведення якісного соціологічного дослідження.

¹ <https://city-adm.lviv.ua/news/society/public-sector/294357-u-lvovi-zatverdily-prohramu-pidtrymky-rozvytku-volonterskoho-rukhu-na-2023-2025-roky>

Методологія дослідження

Дослідження проводилося змішаним типом: інтерв'ювання та фокус-групи. Рекрутинг респондентів для проведення фокус-груп та глибинних інтерв'ю відбувався цільово, відповідно до напрямку діяльності волонтерів: військового, соціального, освітнього та екологічного. Збір даних проходив впродовж листопада 2023 року з використанням якісних методів. У перший тиждень збору даних відбулась фокус-група для волонтерів військового напрямку. У другий тиждень було проведено фокус-групу з волонтерами екологічного напрямку. Окрім того, впродовж двох тижнів додатково проводились глибинні інтерв'ю з представниками освітнього, соціального та зоозахисного напрямів волонтерства. Збір даних проводився до точки насичення. Серед опитаних респондентів: індивідуальні волонтери, керівники благодійних фондів, волонтери, що працюють в межах громадських організацій різних напрямів.

Загальна кількість респондентів: 11 осіб.

Представники благодійних фондів: 3 особи.

Представники громадських організацій: 4 особи.

В рамках дослідження було проведено: 5 глибинних інтерв'ю та 2 фокус-групи.

Звіт складається з чотирьох основних частин:

1. **Динаміка волонтерського буття в розрізі часу і простору.** Тут описано актуальні проблеми волонтерів в основному військового напрямку. Нерівномірність представлення напрямів волонтерської діяльності у звіті спричинена розширенням і значимістю цього напрямку після початку повномасштабного вторгнення РФ.
2. **Актуальні потреби волонтерського сектору.** Описані потреби у підтримці від міського самоврядування є актуальними для всіх напрямів волонтерської діяльності.
3. **Проблематика залучення до волонтерської діяльності.** Цей розділ описує можливі способи ефективного залучення мешканців громади до волонтерської діяльності з боку міста.
4. **Висновки та рекомендації**

1 Динаміка волонтерського буття в розрізі часу і простору

1.1 “Я не можу стояти осторонь”. Зародження і активізація волонтерського руху.

Дві ключові дати, з яких розпочався активний розвиток волонтерського руху в Україні – Революція Гідності 2014 року та початок повномасштабного вторгнення 24 лютого 2022 року. Саме після цих подій більшість учасників дослідження прийняли для себе рішення стати волонтерами, часто незважаючи на відсутність попереднього досвіду.

“Р: Так. Ще раніше, якось напевно, не брали до голови собі цієї проблеми, що в нас війна триває вже 8 років. На той час були друзі, які воювали десь там, маленькими зборами долучалися до їхніх потреб, але це було так точково. А вже коли сталась така біда в Україні, ну, якось серце потягнуло.” (директор БФ)

Респонденти згадують часи Майдану та початку повномасштабного вторгнення як такі, коли суспільство було максимально сфокусованим, згуртованим, готовим допомагати.

“Я скажу так, мені максимально подобалась наша країна у перші три місяці війни. У перші три місяці це було ідеально. Згуртованість просто максимальна. Ти тільки, не знаю, там до когось подзвониш, “Поможеш розгрузити фуру?” І людина приходить, приїжджає машиною, і там двоє-твоє-чотири людей, значно швидше. І кажуть, що люди замахалися. Ну, типу, я перепрошую, мені здається, в окопі трохи важче.”(активний волонтер військового напрямку)

1.2 “Ми закінчуємося”. Вигорання діючих волонтерів

За майже два роки повномасштабної війни в Україні у волонтерському секторі військового напрямку залишилась невелика частка постійних волонтерів. Учасники дослідження, що волонтерять з 2014 року, вже більше кількох разів відчували на собі вигорання, ставили діяльність на паузу, а за деякий час поверталися до неї. Серед факторів, про які зазначали учасники, що найбільше демотивують постійних волонтерів і сприяють вигоранню, – байдужість та пасивність зі сторони громади, знецінення волонтерської праці. Учасники фокус-груп військового напрямку помічають, що суспільство стає дедалі пасивнішим в контексті благодійної допомоги та волонтерства.

“Бо на початку всі мали таку ейфорію, що от все, ми там до перемоги йдемо, а цей рік вже усі дуже розслабилися, і я бачу, що мало кому це потрібно, бо багато волонтерів пішли працювати, хтось зневірився, хтось... Ну, ми закінчуємося насправді. Багато хто не витримує цього всього тиску, є такі, що просто “все-все, я не хочу.” (активна волонтерка військового напрямку)

1.3 Конфлікт «фронту» і «тилу»

В процесі спілкування респонденти зазначали спад активності у долученні населення до благодійної допомоги та волонтерства, що в свою чергу

призводить до зростаючої напруги між постійними волонтерами військового напрямку та людьми, що не залучені до цього. Респоденти зазначили про невидимий конфлікт між умовними фронтом і тилом – умовними, оскільки межі цих понять є доволі розмитими в контексті території. Серед локацій, де волонтерів тригерило враження байдужості від оточення, найчастіше згадували Київ та центральну частину Львова.

“Ну, воно ясно, що з часом минуло трошки, але все рівно, от навіть я була в Києві недавно.. Таке враження, що, ну, я розумію, що в Києві є війна, що там є прильоти, але те, що відбувається в центрі міста, це якась просто, ну, маячня. Ну, тобто, я не можу цього пояснити. Просто люди не знають, хто такий Азов, коли їх питають, що відбувалося в Маріуполі. Просто якийсь капець. І оцей клуб в центрі міста не припиняється. А прапорці збільшуються в кількості. Чи не кожного дня у мене хлопці гинуть– товариші, побратими. Їм погано, їм боляче від того– вони не повернуться сюди, поки не здобудуть перемогу.”

В процесі спілкування досить часто траплялися оціночні судження: “Дуже тригерить, бісить, обурює”. Так волонтери висловлюються про ігнорування факту війни у громадському просторі, нераціональне використання коштів, “бездумне” цивільне життя, з якого складається враження, що мешканці тилу збайдужіли до жертв та допомоги військовим.

Деякі учасники фокус-групи військового напрямку розповідали про те, що для них поїздки на лінію фронту допомагають боротися з втомою та вигоранням, а ментально там почуваються комфортніше.

“Думаю: Боже, як мені так було добре там, в тому полі серед них, коли я бачила ту боротьбу, той бойовий дух, і приїжджаю дивлюся, що людям байдуже і осторонь, що в мене якесь оце роздратування, напевно, просто агресія від того.” (волонтерка, директорка благодійного фонду)

“А в мене по-іншому. Я коли приїжджала, то ми, ну, постійно якийсь був недосип і ми приїхали на нуль, і я там виспалася! Всю ніч були гради, але так спокійно просто стає. І я просто така... Якось хлопці такі ходили з настроєм, і так якось було все, ніби я в безпеці. А потім я приїжджаю до Львова, і я щось, ну, не могла в центрі біля ратуші пройтись. Постійно ця біганина, і мені треба було якісь забрати волонтерські кошти. І я пройшлася, і не зрозуміла, де я.”(активна волонтерка військового напрямку)

Через подібне ментальне розмежування та різницю контекстів волонтери зазначали, що комфортніше почуваються у колі однодумців або військових. Однак можна припустити, що за відсутності конкретних змін у комунікації та взаємодії в межах громади невиключено, що конфлікт між групами з часом буде лише загострюватися.

1.4 Дилема «волонтерство vs оплачувана робота»

Згідно Закону України “Про волонтерську діяльність”, волонтерська діяльність – **добровільна, соціально спрямована, неприбуткова діяльність**, що здійснюється волонтерами шляхом надання волонтерської допомоги. Безоплатність допомоги часто змушує волонтерів постати перед

вибором: продовжувати діяльність або ж надати пріоритет заробітку заради сім'ї. Учасники фокус-групи військового напрямку згадували про те, що близько 50% їхніх колег покинули волонтерство і пішли на роботу, як наслідок - відтік кадрів з волонтерського сектору і брак людських ресурсів.

“В мене більшість волонтерів або пішла на фронт, або сказали “ми на роботу”. До побачення. В нас чотири волонтери веде цілу військову частину величезну, де ми навіть документи робимо, бо ми навіть це допомагаємо хлопцям робити.”(директорка Благодійного Фонду)

Респонденти також зазначали, що співробітники окремих неприбуткових організацій, які отримують зарплату за свою роботу, також є частиною волонтерської спільноти, і вказували про необхідність розмежування поняття волонтерства та благодійної допомоги заради можливості державного регулювання таких видів діяльності.

1.5 Згасання зовнішньої підтримки

Під час дослідження респонденти зазначали, що разом із тим, як спадає активність громадськості і бажання долучитися до волонтерської діяльності, у взаємодії з різними суб'єктами, волонтери помічають поступове припинення підтримки, яка безумовно надавалась раніше (на початку повномасштабного вторгнення).

Серед проблем, про які було згадано в рамках фокус-груп:

- Відновлення оподаткування артистів та компанії технічного продакшну в рамках проведення благодійних подій/концертів.
- Необхідність оплати за оренду простору для проведення благодійного заходу.
- Зменшення обсягів допомоги з за кордону через бюрократію.
- Бізнес не готовий надавати послуги безкоштовно.
- Нецільові збори коштів (до прикладу, в школах).

На думку респондентів, подібні труднощі, спричинені зменшенням підтримки в різних сферах можуть бути непомітними на перший погляд, однак суттєво ускладнювати і сповільнювати роботу волонтерів, що спонукає до необхідності впровадження ефективних механізмів співпраці: волонтерського сектору і бізнесу, місцевого самоврядування, освітніх інституцій, тощо.

2 Актуальні потреби волонтерського сектору

Всі опитані учасники дослідження вважають, що найбільшою підтримкою для них у діяльності є безпосередньо волонтерська спільнота. Відчуття спільноти для різних напрямів, зокрема, екологічного, освітнього, соціального, – це той фактор, який мотивує продовжувати діяльність і запобігає вигоранню. Одна з найбільш прикметних характеристик волонтерської спільноти військового напрямку – широка мережа зв'язків і комунікація. Зі слів респондентів комунікація волонтерів ніколи не відбувається на єдиній платформі, по суті це складна мережа людських зв'язків, де “всі одне одного знають”, і завдяки цьому тут відмінно працює інститут репутації.

“Волонтери, це знаєте, це свого роду якась сім'я. Всі про всіх все знають. Хто порядний, хто чесний. Всі знають. Це хто десь щось приходить. До прикладу, в нас був такий приклад цікавий: ми були у Львові і чоловічина підійшов, польською говорив, що він волонтер і хоче допомогти. Він їде на Схід і має багато вільного місця, хоче догрузитися. Почали між собою визнавати, і дізналися, що він не дуже порядний за словами кількох волонтерських організацій. Це також така допомога..”(волонтер, засновник Благодійного Фонду)

Учасники дослідження зазначили, що в межах спільноти волонтери виявляють готовність допомагати одне одному в координації, пошуку необхідних ресурсів, інформаційно і психологічно.

Зовнішня підтримка волонтерського сектору

Всі волонтери, які брали участь у дослідженні вважають підтримку місцевого самоврядування дуже важливою для розвитку волонтерства у Львівській громаді. Найбільше серед усіх видів допомоги наголошували на необхідності **юридичної, психологічної, фінансової підтримки** волонтерського сектору.

2.1 Матеріальна підтримка

Респонденти зазначали, що одна з нагальних потреб волонтерських організацій – фінансування або дофінансування з боку міської ради. Волонтери згадували про те, що раніше мали досвід співпраці з обласною адміністрацією та міською радою в рамках подання проєктів на дофінансування, однак з початком повномасштабної війни проєкти закрилися і кошти так і не були освоєні. В контексті фінансової допомоги волонтери згадували про наступні потреби:

- Цільове фінансування або дофінансування цікавих волонтерських ініціатив та проєктів (наприклад, з реабілітації військових).
- Компенсація адміністративних витрат та витрат на комунальні послуги, оренду приміщення, тощо.
- Допомога з орендою приміщень для роботи та складських приміщень.
- Допомога з пошуком та наданням матеріально технічного забезпечення.

Окрім цього, в контексті підтримки від місцевого самоврядування, серед респондентів, часто фігурувала ідея про необхідність економії бюджетних коштів заради спрямування їх у більш корисне на сьогодні русло. Зокрема, волонтери зазначали, що органам місцевої влади варто працювати над

налагодженням прозорості комунікації в контексті економії коштів та рішення про їх розподіл, а також посилити зовнішню комунікацію про існуючі можливості підтримки та фінансування.

Про очікування підтримки від міста зазначали не лише волонтерські організації військового напрямку, а й волонтери інших сфер: екологічної, освітньої, соціальної. До прикладу, у зоозахисному напрямі **матеріальної допомоги потребують притулки для врятованих тварин: притулок “Милосердя” в Брюховичах, притулок “Домівка” у Львівській громаді**, які зараз існують виключно на зібрані від людей кошти, але виконують важливу функцію з порятунку та догляду за тваринами, частина з яких постраждала через військові дії.

2.2 Юридична підтримка

Волонтери військового напрямку вважають дуже важливим можливість надання юридичної підтримки від міста. Юридична допомога волонтерам врахована у розробці програми підтримки волонтерства, де заплановано зокрема:

- Надання безкоштовної юридичної допомоги та консультацій, пов'язаних з волонтерською діяльністю, у порядку, встановленому для надання безоплатної первинної правової допомоги.
- Підготовка шаблонів документів, які використовуються у волонтерській діяльності, та надання консультацій щодо їх заповнення.
- Налагодження співпраці з адвокатськими об'єднаннями, бюро та адвокатами для забезпечення представництва волонтерів.

Учасники дослідження комунікують про те, що їм дедалі важче закривати юридичні питання власними силами через збільшення бюрократії та проблеми з передачею допомоги через митницю.

“Потрібно щось брати, брати все в руки, щоб оця вся юридична сторона і захищала волонтерів. І мають бути якісь такі інституції, поділи, тобто, щоб нам допомагали, не тільки там фінансуванням на фонд, чи юридична сторона, щоб було якась зацікавленість самого ж там міського управління, а не тільки. Тому що з часом з таким всім фонди почнуть закриватися, з таким ставленням.”(активна волонтерка військового напрямку)

Про важливість юридичної підтримки комунікують також волонтери екологічного напрямку:

“Я думаю, що юридична підтримка дуже важлива. Я, наприклад, всі свої скарги і звернення могла більш-менш адекватно оформити, тому що в мене троюрідна сестра юрист. І вона вміє це правильно зробити, вміє це правильно написати, але, наприклад, якщо б я сама стикнулася з тим, я б не знала, як це зробити, чи куди звернутися. (...) Я рада, що в мене були представники ПЛАТО (Громадська організація), які мені з цим допомогли, сказали в першу чергу, що зробити, то, чи то, чи то. Вже далі почала сама орієнтуватися.”(волонтерка екологічного напрямку)

З потребою у юридичній підтримці також можуть стикатися не лише самі волонтери, а і сім'ї військових які хочуть допомогти, або стикаються з проблемами правового характеру, зазначали респонденти.

2.3 Психологічна підтримка

Респонденти в рамках дослідження приходили до висновків, що якісна психологічна підтримка є безумовною потребою волонтерів усіх напрямів, а особливо військового, оскільки для них особливо гостро виникає проблема вигорання та демотивації.

Волонтери зазначали, що можливості та платформи, куди можна звернутися за психологічною допомогою усім, зазвичай мають певні обмеження: один безкоштовний сеанс. Знайти можливість безкоштовної допомоги на довгий час практично неможливо. Респонденти відмічали, що потребують індивідуальні заняття з кваліфікованими спеціалістами.

“Здається, ідеально – це психотерапевти на кожного. Тому що групою прям, ну не знаю. Вже хочеться, напевно, один на один працювати. Бо в групі, ми і так багато всі віддаємо, а в групі ще цим ділитися болем. Один на один напевно би було найкраще.” (активна волонтерка військового напрямку)

Респонденти зазначили про власні способи для боротьби з вигоранням.

“У мене коли якась таке психологічне вигорання, а воно буває, бо у мене дуже багато друзів загинуло, і я після того дуже нервова ходжу, щось не доробляю, забуваю. В мене є така фішка, я їду на полювання. Я займаюся високоточною стрільбою. Мені це подобається. Я їду сама. Нікого нема. Є тільки мішень і я на цьому полігоні. І я відпрацюю собі одну неділю там, я з понеділка приїжджаю, і всі такі “ого”. Або якась поїздка на фронт.” (волонтерка, керівниця Благодійного фонду)

Ще одна важлива потреба, про яку зазначали під час фокус-груп – потреба якісного відпочинку. Такі способи відпочинку, як до прикладу, мандрівка в гори волонтери вважають помічними для психологічного здоров'я, однак не часто можуть собі його дозволити.

“Ми колись подали проєкт, речі, там можна було закласти кошти. Відпочинок, назвем це так. Ми могли це використати – поїхати десь в гори, зняти будиночок, взяти таку-то кількість волонтерів, вписати туди харчування, може, якимось на конях покатати. От коротше, щось таке ми могли, так. І ми на це подалися. Якби ми займалися більше жінками, ВПО, то ми б пройшли з цим проєктом. А так як ми понаписували як справжні, щирі волонтери, що правда, ми займаємося військовими, ми втомилися, хотілося би... Бо у нас дуже багато волонтерів було, які з Донецька, з Харкова. Вони втратили будинки, і вони навіть тут в мене на складі жили, щоб ви розуміли. І я так думаю, може хоча б для них напишу це, ну, і десь люди поїдуть, хоч там, не знаю, Карпати подивляться. Коротше, вони коли почитали, що військова тематика, то сказали: “ви дуже молодці, але ви нам не підходите”. Тому, якби щось таке, навіть, мабуть, було, я думаю що це круто було б.” (волонтерка, директорка Благодійного фонду)

Зокрема, учасниця фокус-групи екологічного напрямку під час дослідження розповіла про те, що для неї певні види волонтерської діяльності, як-от робота в міському саді-городі “Розсадник”, що пов'язана з огородництвом і рослинами, є способом відпочити і відновитися.

3 Проблематика залучення до волонтерської діяльності

В рамках фокус-груп та глибинних інтерв'ю учасники часто ініціювали обговорення теми промоції волонтерської діяльності з боку місцевої влади і залучення нових волонтерів.

Волонтерський рух є одним з ключових факторів формування активного громадянського суспільства у різних сферах, а його роль волонтери вважають дуже важливою для відбудови України після перемоги. Водночас, учасники вказували, що існує потреба створення комплексної стратегії залучення мешканців до волонтерського руху на рівні громади.

На основі аналізу попередніх досліджень, зокрема якісного дослідження "Мріємо та діємо: молодіжне волонтерство в Україні"², можна виділити три типи бар'єрів, які перешкоджають умовному мешканцю громади долучитися до волонтерської діяльності:

- **Об'єктивні**, які стосуються браку часу та ресурсу на волонтерську діяльність. Це брак часу через роботу/навчання, фінансові чинники, сімейні обставини.
- **Суб'єктивні бар'єри** стосуються світогляду людини або її ціннісних орієнтацій. Це брак віри в себе, страх відповідальності, вигорання
- **Інформаційні бар'єри**, коли мешканці та мешканки громади банально не знають про можливості волонтерства, їй бракує інформації та розуміння того, як і де можна долучитися і допомогти.

Серед категорій бар'єрів, на думку учасників інтерв'ю найбільш доцільно працювати з останнім, оскільки зовні немає можливості змінити певні об'єктивні причини, що стають на перешкоді волонтерству або ж виявити суб'єктивні бар'єри кожної людини.

3.1 Промоція волонтерства та інформаційні кампанії

Учасники дослідження вважають, що популяризація волонтерської діяльності повинна здійснюватись з боку місцевого самоврядування. Сюди також належить постійне інформування мешканців про можливості волонтерської діяльності, до прикладу це інформація про наступне:

- Де необхідна допомога?
- Яким способом я можу допомогти?
- Скільки часу і ресурсу займає волонтерство?
- Як розпочати власну ініціативу?
- Як доєднатися до існуючої ініціативи/організації?
- Які бенефіти (переваги) я отримаю натомість?

² https://iri.org.ua/sites/default/files/editor-files/%D0%9C%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96_0.pdf

“Так, і немає тої комунікації для заохочення, активізації людей. Абсолютно немає. І оце мене реально дуже нервує, через то, що Львів, реально, місто, де можна залучити дуже багато ресурсів, і дуже багато людей. Просто є сто відсотків люди, які могли би допомогти, але вони знову ж таки не знають, куди податися.” (активний волонтер військового напрямку)

Учасники дослідження висловлювали думку, що в уявленнях людей волонтерська діяльність постає як щось ресурсозатратне, однак важливо акцентувати на тому, що волонтери також отримують взамін: **спільноту однодумців, можливість для самореалізації, відчуття потреби, здобуття нових навичок.**

Думки одного з учасників фокус-групи про можливі посилення в рамках інформаційної кампанії:

“Потрібно подати потрібну інформацію про те, що, наприклад, волонтери закінчуються, що стає важче і важче. Але і закріпити це позитивним моментом. Якщо ти, наприклад, підеш сюди, у нас тут є, наприклад, чай, печиво, якщо це плетіння сіток. У нас є прикольні люди, і сьогодні паралельно до плетіння сіток можна поспілкуватись, наприклад, з психологом, сексологом, якимось істориком, який буде розповідати. Тобто, ти маєш комунікацію з іншими, тобто, дати можливість людям зрозуміти, що вони можуть не тільки корисно проводити час для того, щоб плести сітки, наприклад, але і вони можуть з того почерпнути якийсь прикольний момент в обізнаності, розширити свій спектр знайомств і спектр знань. Ось якось так.” (активний волонтер військового напрямку)

3.2 Пропозиція вигоди

Учасники дослідження зазначали, що одним зі способів підтримки та розвитку волонтерського руху в громаді – це пропозиція матеріальних та нематеріальних вигод діючим волонтерам та громадським активістам або ж здобуття важливих посад/цінностей лише за умови досвіду волонтерської діяльності. Учасники дослідження наводили в приклад практики впровадження політики розвитку волонтерства за кордоном: У Італії, Канаді, Ізраїлі та Європі. Серед згаданих респондентами прикладів:

- Надання громадянства тільки за підтвердження факту волонтерства при церкві або неприбутковій організації (Канада)
- Здобуття керівної посади тільки за умови проходження військової служби (Ізраїль)
- Пільги за здійснення волонтерської діяльності.

Серед пропозицій, які звучали від учасників дослідження в межах України або Львівської області: депутатський мандат за умови підтвердженої волонтерської діяльності, або ж пільгова картка “Леонард” для проїзду у громадському транспорті Львова.

3.3 Залучення інституцій

Респонденти вказували на ще один спосіб комплексного розвитку волонтерського руху в громаді, який передбачає співпрацю з агентами

популяризації волонтерства, з яких найефективнішими можуть стати освітні інституції: заклади середньої та вищої освіти. Школи та університети володіють відповідним ресурсом для того, аби в на базі їх простору волонтерська діяльність поступово ставала суспільною нормою.

Український Католицький Університет у Львові одним із перших серед вищих навчальних закладів впроваджує волонтерську діяльність як обов'язкову складову успішного навчання в університеті. Для того, аби здобути, а потім підтверджувати право на стипендію, для студентів призначені певні "волонтерські години", в межах яких вони долучаються до напряму допомоги, який їм найбільш до душі. Для одного із респондентів освітнього напряму так розпочався його шлях як волонтера. Крім цього, в університеті функціонує "Лабораторія волонтерства", в межах якої здійснюється підтримка волонтерської спільноти освітнього закладу.

"Я планую в майбутньому вступати в Католицький університет, там немає бюджету, це приватний університет, і ти можеш отримати стипендію 100% на два роки, якщо в тебе є мотиваційний лист, і досягнення якісь. І я розумію, що я 100% попаду на стипендію, в мене вже тих досягнень куча, і це дуже мотивує. (...) І це дуже класна штука, якщо від університету буде якийсь плюс. Але зараз все рівно дивляться на бали. Але якщо це буде в такому рівні, як зараз планують перехід на оці стипендії, щоб теж додавалися бали за, там, волонтерство, за якусь діяльність у громадській організації." (волонтерка екологічного напряму)

Учасники дослідження вважають, що дуже важливо працювати і вкладатися в залучення молоді, оскільки вони далі будуватимуть майбутнє громади та країни. Також зазначали про необхідність звертати увагу на волонтерську діяльність підлітків в межах шкіл, які на початку повномасштабного вторгнення стали осередками для збору допомоги, плетіння сіток, приготування їжі для військових. Школярі також активно долучаються до збору коштів на потреби ЗСУ- через реалізацію благодійних заходів, ярмарків, вертепів на добровільних засадах.

Волонтери екологічного напряму також наголошують на важливості залучення школярів до екологічного волонтерства. Наприклад, це могли б бути екскурсії на сміттєпереробний завод, уроки екосвідомості, сортування відходів, толоки, тощо.

Окремо згадано також про проблему неефективної практики у екологічних закладах середньої спеціальної освіти, яку можна було б замінити тим же волонтерством у школах або іншою суспільнокорисною допомогою для здобуття професійних навичок.

"Ще на рахунок підтримки, щоб залучати.. це просто таке дуже наболіле. Якщо беремо екологію, в нас є екологи, в нас є університети зі спеціальності екологія. І це, звичайно, залежно від викладачів, які зараз там в університетах, від всіх факторів. Але мене так бісить той факт, що ви просто сидите і нічого не робите. У мене практика проходила – я скубала траву з бордюру 4 тижні. І мені це зарахували як виробничу практику, хоча я могла стажуватися, проходити практику в міській раді. мені сказали, "ні, ти будеш скубати траву біля коледжу". (волонтерка екологічного напряму)

Учасники дослідження зазначали, що ефективною для залучення волонтерів в межах громади є співпраця з ГО. До прикладу, у Львові Національна скаутська організація "Пласт" уже багато років є лідером в плані залучення волонтерів та вихованні свідомих, активних громадян. Значна частка львівських волонтерів та активістів – пластуни або ж вихідці з "Пласту". Волонтери згадують про подібні приклади за кордоном:

"Я була на екологічному таборі у Львові і там був один лектор. Я говорила з ним на рахунок громадських організацій і залучення людей, чому за кордоном... Він сказав таку штуку, що за кордоном, навіть в Європі, що там одна людина може бути зареєстрована в трьох ГО. Бути членом трьох громадських організацій одразу. І там воно так дуже розвинуто і, відповідно, громадські організації, вони не потребують підтримки з боку влади, того, що там членські внески сплачують учасники тієї організації."(волонтерка екологічного напрямку)

Окрім згаданих вище способів, для промоції волонтерської діяльності у громаді, волонтери також зазначали про залучення лідерів думок та блогерів, та поширення інформації у медіа-каналах.

Респонденти наголошували, що заходи з промоції волонтерської діяльності можуть знизити поріг входу до волонтерської спільноти. Завдяки поширенню інформації про можливості допомогти та за підтримки міста, відповідних платформ і організацій, мешканцям громади буде легше зробити перший крок до того, аби спробувати себе у волонтерстві.

Дослідження волонтерського сектору у Львівській громаді свідчить про те, що волонтери та громадські організації військового напрямку стикаються з низкою проблем, серед яких **зменшення підтримки, вигорання і виснаження, брак нових кадрів, збільшення бюрократичних проблем**. Також дослідження показало, що існують підвалини для потенційного конфлікту між волонтерськими спільнотами військового спрямування та населенням, яке не долучено до діяльності.

Волонтерський сектор у Львові очікує і потребує підтримки місцевого самоврядування. Це неприбуткові організації, благодійні фонди та волонтери не лише військової сфери, а й сфери екології, соціальної допомоги, зооволонтерства, освіти тощо. Завдання міста— створення сприятливих умов для розвитку волонтерського руху у громаді.

Рекомендації місцевому самоврядуванню:

1. Налагодити механізми комунікації між волонтерами та міською владою

Йдеться про те, аби комунікація про можливості підтримки, моніторинг виконання програм, економію коштів та рішення про їх залучення відбувалась доступно і прозоро.

2. Запровадити ефективні механізми підтримки волонтерських ініціатив та виділити фінансування на реалізацію програми підтримки волонтерства

На думку волонтерів, матеріально та організаційно місто може допомогти з орендою приміщень для ведення діяльності, покриттям вартості адміністративних послуг, тощо. Неодноразово озвучувалась ідея відновити фінансування або дофінансування цікавих волонтерських ініціатив та проєктів на конкурсній основі. Також волонтери потребують впровадження юридичної та якісної психологічної підтримки.

3. Забезпечити регулярну промоцію волонтерської діяльності та рівні міста.

Для розвитку волонтерського руху необхідно комунікувати про можливості волонтерської діяльності в громаді, поширювати необхідну рекламу про можливості за допомогою медіа, місцевих лідерів думки, блогерів, тощо.

4. Налагодити співпрацю між освітніми закладами та волонтерськими організаціями заради знайомства та залучення до різних напрямів волонтерства.

У перспективі варто розглянути розробку комплексної програми з залучення молоді до волонтерської діяльності. Важливо, аби такі кампанії в освітніх закладах відбувалися якісно, систематично та без примусового характеру.

Гайд для фокус-груп та глибинних інтерв'ю:

Вступ

1. Привітання;
2. Представлення;
3. Представлення теми дослідження;
4. Інформування про правила розмови/дискусії;
5. Знайомство.

Будь ласка, коротко представтесь і розкажіть:

Як вас звати?

Розкажіть про те, чим займаєтесь та представте організацію, з якою працюєте

Як довго займаєтесь волонтерською діяльністю?

Вступні питання

1. Пригадайте будь ласка, як починався ваш шлях як волонтера. Що для вас стало ключовим у рішенні приєднатися до волонтерської діяльності?
2. Що мотивує вас займатися волонтерською діяльністю? Назвіть від 3 до 5 ключових факторів в порядку від найзначнішого. Чи здобули ви певні нові навички за час волонтерства? Ви самі ініціювали проєкт чи доєдналися до когось?
3. Наскільки новим для вас є досвід волонтерства? Чи ви займалися волонтерством до 24 лютого?

Основна частина

1. Спробуйте згадати про всі речі, які безпосередньо впливають на вашу діяльність як волонтера чи організації.
2. Які фактори зовні сприяють вашій діяльності? Можливо, це люди, інституції, певні умови чи обставини, які полегшували діяльність або сприяли розвитку вашого напрямку волонтерства?
3. А тепер навпаки, спробуйте згадати про все, що перешкоджало вашій діяльності системно чи епізодично, що не дає вам чи організації розвиватись і рости далі. Що це за фактори?
4. Розкажіть будь ласка про людей і організації, з якими ви взаємодієте у власній діяльності.

Перерахуйте з ким ви взаємодієте і надайте оцінку цій взаємодії (навести приклади).

Заключні запитання

1. Які перспективи, на вашу думку, є у волонтерського сектору?
2. Від кого залежить розвиток волонтерства у країні і чи він потрібен?
3. Чи залишаєтесь ви волонтером надалі?

Анкета відбору респондентів

1. Як вас звати?
2. Вкажіть будь ласка, свою актуальну електронну адресу
3. Яким способом з вами найзручніше контактувати? Залиште контакт (посилання на телеграм, Whatsapp, Messenger тощо), аби ми зв'язалися з вами в комфортний спосіб.
4. Позначте напрям, у якому ви волонтерите. (Якщо одразу у кількох, тоді позначте той, до якого долучаєтесь найактивніше).
 - А). Допомога ЗСУ (військове волонтерство)
 - Б). Соціальне волонтерство та підтримка ВПО
 - В). Екологія
 - Г). Культура/культурно-історична спадщина
 - Д). Освіта та робота з дітьми/молоддю
5. Якщо ви є представником громадської організації, або здійснюєте волонтерську діяльність за підтримки ГО чи інших структур, то вкажіть назву ГО
6. Як давно ви займаєтесь волонтерською діяльністю (на постійній чи регулярній основі)?
 - А). до 1 року
 - Б). з початку повномасштабного вторгнення (24 лютого 2022)
 - В). до 5 років
 - Г). з 2014 року
7. Як саме ви здійснюєте волонтерську діяльність? Опишіть. (напр. фізична, організаційна допомога, надання послуг, тощо)
8. Чи зможете ви взяти участь у фокус групі офлайн за вашим профілем діяльності?*

 - А). Так
 - Б). Ні

9. Позначте, у якій фокус-групі ви візьмете участь:
 - А). 7.11 Військове волонтерство (допомога ЗСУ)
 - Б). 8.11 Освітнє волонтерство та робота з дітьми/молоддю
 - В). 9.11 Соціальне волонтерство та допомога ВПО
 - Г). 13.11 Волонтерство у сфері культури та охорони культурно-історичної спадщини
 - Д). 14.11 Еко-волонтерство
 - Е). Не зможу взяти участь у фокус-групі
10. Якщо ви обираєте формат глибинного інтерв'ю, позначте у якій формі вам зручніше було б його провести:
 - А). онлайн
 - Б). офлайн
11. Вкажіть будь ласка, звідки ви дізналися про дослідження?
 - А). Facebook
 - Б). Instagram
 - В). ЗМІ
 - Г). Запросили друзі/колеги
12. Якщо у вас є коментарі/побажання, залиште їх тут

